

Chiều Cói Cà Mau

--- Đào Văn ---

Nếu Huế nổi tiếng với chiếc nón bài thơ thì Cà Mau lại không thua gì bởi có nghề dệt chiếu. Chiều Cà Mau "đi" khắp từ làng quê Nam Bộ đến tận các nước láng giềng. Chiều được trang trọng đặt ngay trên bộ ván để đón khách nhân ngày Tết, chiếu được trang trí phòng cho mỗi cặp tân hôn...

Hỏi về nghề dệt chiếu Cà Mau có từ bao giờ, những người cố cựu trong nghề đều lắc đầu không biết, họ chẳng chỉ là câu trả lời: "Lúc sinh ra, tôi đã thấy ba mẹ tôi dệt chiếu rồi, còn ba mẹ nói theo nghề do ông bà nội để lại". Ba nơi nổi tiếng dệt chiếu đẹp là: xã Tân Thành (nội ô thành phố Cà Mau), Tân Duyệt (huyện Đầm Dơi) và Tân Lộc (huyện Thới Bình). Để có được đôi chiếu hoa văn mang các hình nổi như: đôi chim câu cùng hàng chữ hạnh phúc..., người theo nghề phải dày dặn kinh nghiệm, gia đình có truyền thống trong nghề, phải có con mắt chọn lác (cói), phải cố bàn tay nhanh nhẹn để "lấy" hoa văn... Một đôi chiếu đạt chất lượng tốt nặng khoảng 7 kg có "tuổi thọ" 10 năm trở lên.

Dệt chiếu. Vào khoảng tháng 7 (âm lịch) hằng năm, khi nhàn rỗi việc đồng áng người nông dân Cà Mau lại bắt tay vào dệt chiếu. Và khi đã bắt tay vào nghề là không phân biệt lứa tuổi, ai nấy đều làm được miễn sao chịu khó, kỹ lưỡng để có đôi chiếu đẹp. Ban đầu là khâu chọn lác. Lác phải cao đều, không lớn cũng không nhỏ, thân lác không đốm và gốc ít ỏi. Lác được mua xong rồi cạo bỏ lớp da ngoài, chẻ nhỏ, phơi cho khô bị úng. Những ngày nắng tốt, trong nhà mọi người tắt bật chẻ lác; bên ngoài lác được phơi chặt sên, chặt đường. Sau ba ngày phơi nắng, lác mềm nên dễ dàng xé mịn để rồi đem se thành sợi. Người dùng tay chùi, đập những sợi với nhau, nhanh tay lấy từng sợi lác sao cho chúng đứng màu, đứng hình vẽ. Phải mất ít nhất bốn ngày, người dệt giỏi mới hoàn thành đôi chiếu. Với họ, ngoài việc mưu sinh thì nghề dệt chiếu là nỗi đam mê, nếu chẳng được ngồi chẻ lác, se sợi..., họ lại nhớ nghề. Những ngày này, khi tôi về lại xã Tân Duyệt (Đầm Dơi), thì người dân nơi đây đang ráo riết đào đầm nuôi tôm nhưng vẫn còn không ít gia đình ngồi chẻ lác, se sợi. Mẹ Nguyễn Thị Mười tuổi đã 80, miệng nhai trầu bồm bồm, vừa ngồi chẻ lác vừa nói với chúng tôi: "Mấy đứa con biểu má nghỉ đi, già rồi nhưng má đâu có chịu. Má mà bỏ nghề thì buồn lắm. Hồi còn chiến tranh, cực chẳng đã mới bỏ nghề, bây giờ, sao bỏ được!". Chị Dương Thị Ngà hơn 40 năm tuổi nghề cho biết, gia đình chị bốn đời theo nghề dệt chiếu. Còn nhiều gia đình khá giả, họ lấy nghề dệt chiếu để sáng

tạo. Thay vì một đôi chiếu làm trong đôi ba bữa, họ lại dày công gần cả tháng trời để tạo hoa văn trang trí hình nổi độc đáo trên mặt chiếu và xem đó như niềm vui. Họ chẳng khác gì những nghệ sĩ.

Sau bao ngày tìm lại những xóm chiếu vang danh một thời ở Cà Mau, chúng tôi rất vui khi bên tai vẫn còn nghe âm thanh "kéo... ca... kéo... kệt" của những lần chùi, dập khuôn để dệt chiếu; hai bên đường, hàng dọc, hàng ngang những sợi lác đủ màu phơi trong hè đỏ lửa... Tôi chợt nhớ lại bài vịnh cổ Tình anh bán chiếu của soạn giả Viễn Châu: "Chiếu Cà Mau nhuộm màu tươi thắm, công anh cực lăm nắng mưa dãi dầu..." mà thấy phục những người dệt chiếu ở Cà Mau.